

Sõnavõtt, 29.10.2015. Turu 2, TASKU

Signe Sarik

Tartu Linnavalitsuse arhitektuuri ja ehituse osakonna juhataja asetäitja

Omavalitsuse struktuuri kuuluva arhitektuuri ja ehituse osakonna tööülesanneteks on ka ehitusprojektide läbivaatamine ja hoonete kasutusloaeelne ülevaatus.

Ehitusprojektide läbivaatamisel kontrollitakse muuhulgas liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimeste liikumisvõimaluste tagamist üldkasutatavates ehitistes. Enamus avalikkusele suunatud hoonete ehitamiseks esitatavaid ehitusprojekte on puudulikud. Kõigi väljatoodavate puuduste seas on valdavalt liikumispuudega inimeste ligipääsetavust ja ruumide kasutamise võimalusi puudutavad poolikud lahendused. Ehitusprojekte läbi vaadates on näha, et projekteerijatel on puudulik teave kui ka suhtumine, et projekteerida erivajadustega inimestele nõuetekohast ligipääsetavust üldkasutatavates hoonetes. Küsides neilt, miks ei ole lähtunud normidest, on põhjendatud seda vajaliku info puudumisega, kui ka sellega, et kulutused loodavatele võimalustele pole proportsionaalsed muude ehitusosade kuludega. Leitakse, et luues paremat ligipääsetavust vaegliikujale, -nägijale, on ilmselge raiskamine. Kohtumistel on projekteerijad kaubelnud mööndusi invalahendustele, näiteks paludes võimalust loobuda kaldteede käsipuudest või leitakse, et norme täites saab kannatada nende looming ja ehitise esteetiline välimus. Ligipääsetavusi ratsionaliseerivaid ettepanekuid esitavad ka kinnistute omanikud, kes planeerivad üldkasutatavate hoonete ehitamist. On juhuseid, kus juba hoone kasutamise käigus loobutakse invatualetist ja muudetakse see sujuvalt kolikambriks või koristaja abiruumiks vaatamata sellele, et vajalikud investeeringud on tehtud.

Tekib küsimus, kas saavad kerkida ja kasutuses olla üldkasutatavad hooned, kus projekteerija ei ole osanud nõuetekohaselt projekteerida ja kinnistu omanik ei ole alati huvitatud hoonete nõuetele vastavusest? Siinkohal sekkuvadki omavalitsused, kes viidates normidele ja määrustele sunnivad seadusi täitma. Tänaise päeva seisuga pole aga võimalik kehtivale seadusele viidata, sest 30.06.2015.a kuulutati kehtetuks kõige olulisem määrus, so Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 14 „Nõuded liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimeste liikumisvõimaluste tagamiseks üldkasutatavates ehitistes“, vastu võetud 28.11.2002. Omavalitsusel puudub oma tööks vajalik instrument ja seda juba 4 kuud. Uut seadust pole

seaduslooja välja kuulutanud ning omavalitsused on hetkel situatsioonis, kus projektis esinevate puuduste likvideerimiseks viidatakse kehtetule seadusele.

Ühiskonnas tuleb tõsta üksikisiku tasandil teadlikkust puuetega inimeste olemasolust ja nende vajadustest. Siis ka sisekujundaja, kes planeerib olemasolevatesse hoonetesse kohvikute tarvis poodiume oskab paremini analüüsida juurdepääsetavust laiemalt. Läbi isikliku mõistmise kanduks hoolivam suhtumine nii projekteerija, sisekujundaja, ehitaja, kui ka tööde tellija tegevustesse.

Rõhutan, et kõige rohkem tuleb pakkuda teavet projekteerijatele. Nemad on spetsialistid, kelle pädevuses on luua üldkasutatavaid hooneid, kuid nende pädevuses on ka projekti tellija teavitamine seadustest tulenevatest normidest. Projekti tellija ei pea tundma projektile ja hoonetele esitatavaid nõudeid, aga projekteerija peab.

Hoonete ehitusaegsete kontrollimiste käigus ilmnevad sageli muuhulgas ka järeleandmised invaküsimustes. Ehitaja jätab meelevaldselt ära projektis ettenähtud kohustuslikke ehituselemente. Näiteks invatualettidesse ei paigaldata põrandatrappi, käsidušši või paigaldatakse tualettpaberi hoidik kasutajast 1 m kaugusele või on muudetud poti asukohta selliselt, et ruum ei täida kasutusotstarvet. Vestlus ehitajaga on näidanud, et nende jaoks on oluline ratsionaliseerida ehitust ning ehitusprojekti suhtutakse kui soovitusse, mitte kui läbikaalutud dokumenti. Õnneks on avalikkusele suunatud suurte ehitusobjektidega seotud ehitus- ja projekteerimisfirmad, kelle töö kvaliteet ja järelevalve tehtule on põhjalik, mis vähendab oluliselt hoone vastuvõtmisel tehtavaid märkusi. Üks kõige levinum märkus, mis kipub korduma, on inimeste käiguteedele jäävate suurte kirkaste klaasipindade märgistamata jätmine. Arvestades ehitusprotsessi keerukust tervikuna on see naeruväärselt pisike märkus, kuid märgistuse puudumine võib kaasa tuua suure õnnetuse.

Ehituslikult keerukad on olukorrad, kus olemasolevates hoonetes muudetakse kasutusotstarvet selliselt, et hakatakse pakkuma avalikkusele suunatud teenust. Olemasoleva hoone konstruktsioon ja asetus tänaval ei võimalda alati leida ideaalset lahendust pakkudes ligipääsu kõigile. Projekteerimist raskendav olukord on siis, kui fookuses olev hoone jääb miljööväärtuslikku piirkonda või on kultuurimälestis. Sellistel juhtudel oleme projekteerijaga kaalunud ligipääsetavuse võimalusi ja lähtunud põhimõttest – tee pool, aga tee hästi. Olemasolevatesse hoonetesse loovad ligipääsusi ennekõike riiklikud asutused ja kõrgkoolid.

Osakonnast on päritud, kas uutesse kortermajadesse on kohustuslik rajada lift ja liikumispuudega inimese liikumisvõimalusi arvestavad korterid? Siinkohal tuleb märkida, et tänapäeval seadusandlus ei kohusta korterelamusse liftide paigaldamist ja määrustele vastavate elamispindade väljaehitamist. Hoone omaniku suvast sõltub loodava toote mitmekesisus, millest sõltub kinnisvara hind. Tartus on viimisel ajal ehitatud mitmeid korterelamuid, kus kinnistu omanikud on hoonesse projekteerinud liftid ja loonud hea ligipääsu ratastooli kui ka lapsevankriga liikujale, kuid see tendents ei ole valdav ja puudutab pigem üle 2-3 korruselisi elamuid.

Arvestades sellega, kuidas elanikkond vananeb, peaks ühiskond liikuma suunas, et loodavad elamispinnad on kasutatavad erinevatele vanusegruppidele. Hilisem hoone rekonstrueerimine ja vajadustega vastavusse viimine on kallid ja ehituslikult tülikas ning vahel suisa võimatu ehitustegevus. Nii näiteks otsivad olemasolevate korterelamute ühistud lahendusi, et oleks võimalik tuua lifti sisenemine välisuksega samale tasandile, sest suur osa lifte saab alguse esimese korruse tasandilt ehk siis liftini jõudmiseks tuleb läbida üks trepikäik.

Ei ole valdav ka tendents liikumis- või nägemispuudega inimese ligipääsu loomine töökohtade tarvis. Uutesse büroohoonetesse luuakse ligipääsusi erinevatele korrustele, invatualettide ja parklatega, aga rõhutan, see pole valdav, sest keskendutakse pigem nn kliendile võimaluste loomiseks lähtudes põhimõttest - nii palju kui vajalik ja nii vähe, kui võimalik.

Isiklikult minult on küsitud ratastoolis olevate lasteaialaste tarvis ehitatavate ruumide ja hooviala normmõõte ja nõudeid. Kuna Riigiteatajas ilmunud määrused selle kohta puuduvad, siis olen soovitanud pöörduda ühingu poole, kellel on kogemusi ja kes võivad omada vastavat teavet.

Kokkuvõtteks võin öelda, et pole vaja luua juurde kontrollmehhanisme normide täitmiseks. Pigem tuleks rohkem pakkuda ehitamise- ja projekteerimise valdkonna spetsialistidele vastavasisulisi koolitusi ning seaduslooja peab katma seadustega kõnealused valdkonnad. Veel on oluline, et tuleb tõsta kogu ühiskonna teadlikkust tervikuna erivajadustega inimeste olemasolu ja vajaduste osas - see pole olnud piisav.

Täna tähelepanu eest ning tänan korraldajaid võimaluse eest esitada oma tähelepanekud puuetega inimeste ühiskondlikesse ja eluhoonetesse parema ligipääsetavuse osas.